Qabul qilindi: 24-noyabr 2026-yil • Ma’qullandi: 26-noyabr 2026-yil • Nashr qilindi: 28-noyabr 2026-yil

SOHIL VOLEYBOLI O‘ZBEKISTONDA: KELIB CHIQISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI

Tog‘ayeva Lobar Allayor qizi

Xalqaro innovatsion universiteti talabasi

Annotatsiya: Maqolada sohil (plyaj) voleyboli sport turining O‘zbekistonga kirib kelishi va rivojlanish bosqichlari yoritilgan. Avval voleybolning respublikada paydo bo‘lishi (1920-yillar), so‘ng uning mustaqillik yillaridagi ommalashuvi tahlil qilinadi. Maqolaning asosiy qismi sohil voleyboli yo‘nalishining so‘nggi yillardagi tizimli rivojiga, jumladan Toshkentda o‘tgan xalqaro musobaqaga bag‘ishlangan. Sohadagi muammolar va istiqbollar ham ko‘rsatib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: sohil voleyboli, voleybol tarixi, O‘zbekiston, terma jamoa, CAVA, Olimpiya o‘yinlari.

Аннотация: В статье рассматривается появление и этапы развития пляжного волейбола в Узбекистане. Сначала анализируется история становления классического волейбола в республике (1920-е годы) и его популяризация в годы независимости. Основная часть посвящена системному развитию пляжного волейбола в последние годы, включая международный турнир в Ташкенте. Указаны также проблемы и перспективы отрасли.

Ключевые слова: пляжный волейбол, история волейбола, Узбекистан, сборная, CAVA, Олимпийские игры.

Abstract: The article examines the introduction and development stages of beach volleyball in Uzbekistan. It first reviews the arrival of indoor volleyball in the republic in the 1920s and its popularization during the independence period. The main part focuses on the systematic growth of beach volleyball in recent years, including an international tournament held in Tashkent. Challenges and prospects of the sport are also discussed.

Keywords: beach volleyball, history of volleyball, Uzbekistan, national team, CAVA, Olympic Games.

Kirish. Sohil voleyboli dengiz qirg‘og‘ida tug‘ilgan sport turi. U XX asrning 1920-yillarida AQShning Kaliforniya shtatida paydo bo‘lgan va 1996-yilda Olimpiya o‘yinlari dasturiga kiritilgan. Dengizga chiqish imkoni bo‘lmagan O‘zbekiston uchun bu yo‘nalish yangi hisoblanadi, ammo u qisqa vaqtda rasmiy e’tibor markaziga chiqdi.

Maqolaning maqsadi sohil voleyboli O‘zbekistonda qanday zaminda paydo bo‘lgani va hozirgi bosqichga qanday yetib kelganini ko‘rsatishdir. Buning uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

– voleybolning respublikada paydo bo‘lish tarixini ko‘rib chiqish;

– mustaqillik davridagi ommalashuv omillarini aniqlash;

– sohil voleyboli yo‘nalishining hozirgi holatini tahlil qilish.

Sohil voleyboli o‘zbek sportida mustaqil sifatida paydo bo‘lmadi, uning zamini zal voleyboli bilan yaratildi. Tursunov ma’lumotlariga ko‘ra, Toshkentda jismoniy tarbiya o‘qituvchisi Chernishev 1925-yil oxiri yoki 1926-yil boshida Moskvadan voleybol to‘pi, to‘r va musobaqa qoidalarini olib kelgan, maktabda esa voleybol to‘garagini tashkil etgan[1]. O‘sha to‘garak jamoasi 1927-yil aprelida birinchi rasmiy musobaqada g‘alaba qozondi[2]. Shu yili Toshkent shahar birinchiligi va Butun O‘zbekiston spartakiadasi o‘tkazilib, voleybol musobaqa dasturidan o‘rin oldi[3].

Mustaqillik yillarida o‘yin maktab va kollejlarda mashg‘ulot sifatida yo‘lga qo‘yildi, O‘zbekiston chempionati hamda yoshlar turnirlari muntazam o‘tkaziladigan bo‘ldi[4]. Bu jarayon sohil voleyboli uchun zarur o‘yinchilar bazasini yaratdi.

Sohil voleyboli zal voleybolidan bir qancha jihatlari bilan farq qiladi. Maydon qum bilan qoplangan, jamoada ikki o‘yinchi bor, shamol va quyosh o‘yin sharoitiga ta’sir qiladi. Bu jismoniy tayyorgarlik va texnikaga alohida talab qo‘yadi, shuning uchun mutaxassislar uni zal voleyboli o‘yinchilarini tayyorlashning qo‘shimcha vositasi sifatida ham ko‘radi.

Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, so‘nggi yillarda mamlakatda turli yosh toifalari bo‘yicha musobaqalar muntazam tashkil etilib, milliy terma jamoa va uning zaxira tarkibi

shakllantirildi[5]. Umuman voleybolga e’tibor ham kuchaydi: 2025-yil aprelida federatsiyaning navbatdan tashqari konferensiyasida sport vaziri bu sport turi xalq orasida ommalashib borayotganini ta’kidladi[6].

Yo‘nalish rivojidagi muhim voqealardan biri Toshkentdagi “Olimpiya shaharchasi”da o‘tgan “CAVA Beach Volleyball Championship 2026” musobaqasi bo‘ldi. Erkaklar bahsida Eron terma jamoasi finalda Qozog‘istonni 2:0 hisobida yengib chempion bo‘ldi, uchinchi o‘rin uchun o‘yinda esa O‘zbekiston-2 jamoasi O‘zbekiston-1 jamoasini mag‘lub etdi[5]. Mamlakat ikkita terma tarkibni maydonga tushira olishi sohadagi o‘yinchilar sonining ortayotganini ko‘rsatadi.

Federatsiya vakillari maqsadni ochiq bildirgan: 2028-yilgi yozgi Olimpiya o‘yinlarida sohil voleyboli bo‘yicha milliy terma jamoa ishtirokini ta’minlash. Shu yo‘lda xalqaro musobaqalarni o‘tkazish tizimi yaratilganini ham ta’kidlashgan[6].

Sohada hal qilinishi lozim bo‘lgan vazifalar quyidagilar:

– viloyatlarda qum maydonlari sonini oshirish;

– sohil voleyboli bo‘yicha murabbiy va hakamlar tayyorlash;

– iste’dodli yoshlarni erta aniqlash va zal voleyboli o‘yinchilarini jalb qilish;

– xalqaro turnirlarda muntazam ishtirok etish orqali reyting ballari to‘plash.

Xulosa. Voleybol O‘zbekistonda bir asrga yaqin tarixga ega: u 1920-yillarda Toshkentda paydo bo‘lib, mustaqillik yillarida maktablar va musobaqalar orqali keng tarqaldi. Sohil voleyboli shu zaminda, ayniqsa so‘nggi yillarda, tizimli yo‘nalish sifatida shakllandi: yosh toifalari bo‘yicha musobaqalar, milliy terma jamoa va Toshkentda o‘tgan xalqaro turnir buning dalilidir. Kelgusi bosqichning muvaffaqiyati infratuzilma, murabbiylar tayyorlash va xalqaro tajriba bilan belgilanadi. 2028-yilgi Olimpiya maqsadi esa bu ishlarga aniq yo‘nalish beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tursunov A. Voleybol o‘yinining paydo bo‘lishi, ommalashishi va O‘zbekistonda rivojlanish tarixi.

2. Sodirjonova L. Voleybol (referat). Toshkent, 2017. Shu manbada birinchi rasmiy

musobaqa 1927-yil aprelida bo‘lgani qayd etilgan.

3. Tursunov A. Yuqoridagi manba; Sodirjonova L. Yuqoridagi manba.

4. Voleybol tarixi: kelib chiqishi va rivojlanishi (inlibrary.uz maqolasi), “O‘zbekistonda voleybol rivoji” bo‘limi.

5. Sohil voleyboli: Yangi g‘alabalarning mustahkam poydevori yaratilmoqda // O‘zA.

6. Ichki ishlar vaziri Voleybol federatsiyasi raisi etib saylandi // gov.uz, 2025-yil 9-aprel.